Cultural

Les Festes de Sant Roc, preservar el passat pel futur del barri

07/08/2017
Fundació Autònoma Solidària

Imatge antiga de les Festes de Sant Roc

Gegants Roc i Eulàlia

Els Gegants Vells Roc i Eulàlia

Xavier Cordomí

La figura de l'Àliga

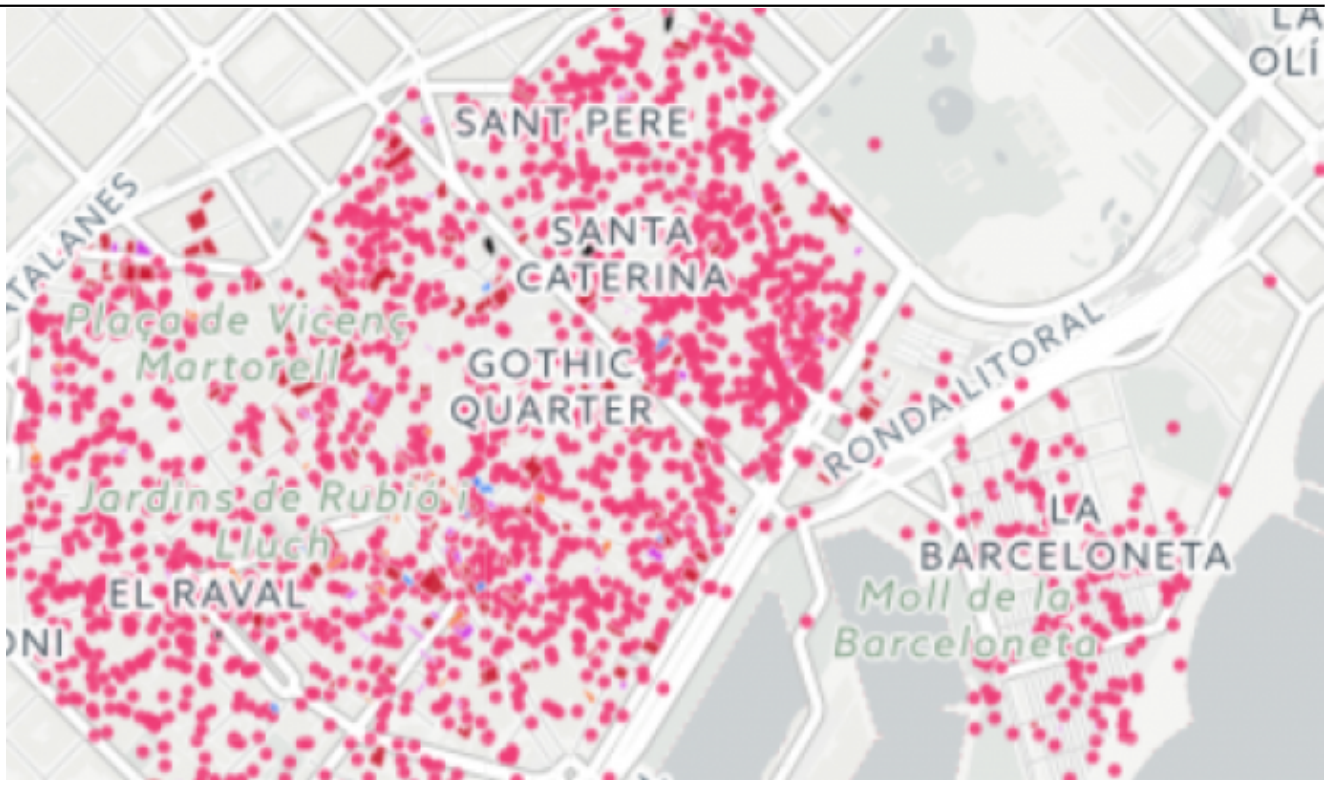
Panellets de Sant Roc

L'actual Cucanya

Cursa de sacs l'any 1960

Mapa d'habitatges turístics a Ciutat Vella

Les Festes de Sant Roc, preservar el passat pel futur del barri

07/08/2017
Fundació Autònoma Solidària

Resum:
Són les més antigues de Barcelona i se celebren de l'11 al 16 d'agost al barri Gòtic.

Les festes de Sant Roc són les festes més antigues de la ciutat de Barcelona. Se celebren cada agost des del 1589 al voltant del dia de Sant Roc, el 16 d'agost, a la Plaça Nova, al barri Gòtic de la capital catalana, antigament conegut coma barri de la Catedral. Enguany, la festa començarà el dia 11 d'agost i acabarà el 16 d'agost.

Les entitats de veïns s'han encarregat al llarg dels **428 anys d'història** d'organitzar i coordinar totes les Festes Majors de Sant Roc. Actualment ho fa **l'Associació de Festes de la Plaça Nova**, hereva de la Comissió de Festes de Sant Roc de la Plaça Nova i carrers adjacents i de la Confraria de Sant Roc de la Plaça Nova de la Catedral de Barcelona. El **Xavier Cordomí** és l'actual president de l'Associació i director de la Casa dels Entremesos, Centre Barceloní de Producció i Difusió de Cultura Popular d'Arrel Tradicional. Ell explica que "des d'almenys el 1829 existeix una Comissió de Festes de veïns que vetlla per l'organització de la celebració i, des del 1884, coneixem totes les persones, veïnats, exveïns i simpatitzants que organitzen les Festes".

> Les Festes de Sant Roc se celebren cada agost des del 1589 i mantenen molts elements tradicionals amb figures com el Nan Cu-cut o el Capità Munyon.

La festa: tradició i cultura

Les Festes de Sant Roc tenen actes i tradicions molt antigues i peculiars. Les festes comencen amb **la Hissada de la Bandera Heràldica de Sant Roc** durant el pregó, quan una persona destacada, normalment un veí del barri, hissa la bandera de Sant Roc en un pal molt alt que presideix totes les festes. Després, se celebra la cercavila inaugural amb una figura ben curiosa: el "**Nan Cu-cut dalt del ruc"** (el capgròs Cu-cut muntat en un ase i acompanyat d'altres capgrossos i grallers anuncia les festes pels carrers del barri).

Aquestes, però, no són les úniques tradicions particulars. Un altre exemple d'aquesta singularitat és la **Cucanya de la plaça Nova**, un joc per als infants que consisteix a travessar sense caure un pal travesser giratori instal·lat en altres dos de verticals.

Cal destacar també, l'anomenat **Globus del Capità Munyon** o la **Festa del Gos.** El Globus del Capità Munyon és una tradició que es remunta a l'any 1909 i que consisteix en l'enlairament d'un gran globus aerostàtic, construït de nou cada any, que representa els personatges i elements negatius de l'any i que es llença allunyant els mals averanys mentre els nens i nenes canten: "Fora, fora, fora al Capità Munyon!!". D'altra banda, la Festa del Gos és l'acte dedicat als gossos del barri en record del gos barceloní que va acompanyar Sant Roc.

Però no només hi ha actes. Els **Panellets de Sant Roc**, per exemple, són dolços típics de la festivitat que elaboren algunes pastisseries tradicionals del barri. Els panellets van acompanyats de vi, servit al **Porró Llarg de la Plaça Nova**, una peça confeccionada l'any 1829 a Mataró expressament per les Festes de Sant Roc.

Xavier Cordomí explica que els actes més importants se succeeixen durant el matí de la Diada de Sant Roc. El dia comença amb la **Gran Traca Despertada**, una traca de 200 metres, i segueix amb el **Seguici de Sant Roc** on figures com el Diable de Sant Roc, el Ball de Bastons, l'Àliga de la Ciutat, el Lleó de Barcelona, els gegants infantils de la Plaça Nova, el nan Cu-cut, els gegants centenaris de Sant Roc i la Bandera Verda de la Comissió, acompanyats per diversos flabiolaires, grallers i una cobla, s'adrecen a la Basílica del Pi. Allà se celebra la **Missa Cantada**, la benedicció dels Panellets, la veneració de la relíquia del sant i el **Cant dels Goigs**. Després, la comitiva s'adreça al **Palau Episcopal** i tots els elements del seguici fan els seus balls d'honor i es procedeix a la col·locació de la Bandera Verda de la Comissió a la balconada principal del Palau. A continuació s'arriba a la plaça Nova i es realitza **l'Ofrena floral** al sant instal·lat a la fornícula de la plaça (Sant Roc amb el gos de color blau cel). Per últim es fa Ball del Centenari dels gegants de Sant Roc de la Plaça Nova i el Ball del Diable de Sant Roc, apareix el Porró Llarg, es ballen sardanes i comença funcionar la Cucanya.

> L'obertura de l'Avingunda de la Catedral va provocar la desparició de carrers, la transformació del barri i l'expulsió del veïnat.

La història i el plaçanovisme

Existeixen molts documents testimonials de la importància de les Festes de Sant Roc per a la ciutat de Barcelona. Per exemple, Rafael Amat i Cortada, el **Baró de Maldà**, el darrer terç del segle XVIII, en l'obra Calaix de Sastre, ja parla de Sant Roc com una festa popular del barri de la Catedral.

Entre finals del segle XIX i fins abans de la Guerra Civil, les Festes de Sant Roc eren conegudes arreu de la ciutat.

Però la guerra i els seus efectes, juntament amb la transformació del barri, van posar en perill la seva continuïtat. Aquest és un element clau per entendre la naturalesa del barri actual. Xavier Cordomí s'ha dedicat a documentar la història del barri i explica que l'any 1938 els bombardejos de l'aviació italiana van enderrocar moltes cases del barri i van ferir i matar veïns, alhora que molts dels que sobrevivien als bombardejos van haver de marxar del barri pel mal estat de les seves vivendes.

Un cop acabada la Guerra, les autoritats franquistes van obrir una avinguda que travessava el cor del barri: **l'avinguda de la Catedral**. Les obres es van prolongar de 1940 a 1958 i van representar la desaparició de carrers com els de la Corríbia, Bou de la Plaça Nova o Sallent, l'esquarterament de la plaça Nova, la transformació de carrers com els de Ripoll, Sagristans, Capellans, el tancament dels molts comerços tradicionals i la diàspora de més de 1.700 veïns. "Tot i així, es van mantenir les Festes de Sant Roc com a element cohesionador i la defensa dels valors històrics i populars del barri conegut des d'aleshores com a 'plaçanovisme' va fer que, malgrat tot, la Festa hagi mantingut la seva essència tradicional", remarca Cordomí.

> El districte de Ciutat Vella concentra un moviment associatiu fort mentre combat l'augment continuat del turisme.

Un barri en moviment

Segons l'Informe Ciutat Vella del Panoràmic de l'any 2016, el districte de Ciutat Vella concentra un gran nombre d'entitats, **978 associacions**, una per a cada 102 habitants. La majoria d'entitats actuen en l'àmbit de l'acció social (35%), seguit de l'àmbit cultural (25%). Malgrat la importància que té el moviment associatiu, Ciutat Vella, i especialment el barri Gòtic, viu un moment convuls provocat pel fort augment del **turisme** i la consegüent expulsió del veïnat. L'investigador **Agustín Cócola** adverteix que al Gòtic pateix **gentrificació** des del 1990 però que actualment viu una greu situació provocada per "l'especulació immobiliària i la liberalització del mercat del lloguer". De fet, en el mateix estudi 'Apartamentos turísticos, hoteles y desplazamiento de población', Cócola recull que Ciutat Vella és el districte amb més concentració d'apartaments turístics. Al Gòtic, 1 de cada 6 vivendes és d'ús turístic.

En aquest context, Cordomí afirma que "fer cultura des del voluntariat -tot tipus de cultura- al centre de Barcelona és tot un acte de resistència i de voluntat per a sobreviure en unes condicions extremadament difícils". Per aquest motiu, quan el passat 2016, la Generalitat de Catalunya va declarar les Festes de Sant Roc Patrimoni d'Interès de Nacional, l'Associació de Festes de Sant Roc va celebrar molt la notícia. "Ens va alegrar i emocionar molt pel que representa de reconeixement de generacions i generacions de veïns, de plaçanovines i plaçanovins, de barcelonins i barcelonines que, discretament i sense fer gaire soroll, han mantingut i conservat unes festes petites i humils però molt sentides i resistents, per la memòria i la dignitat del barri de la Catedral, pel sentit de pertinença i per la resistència de l'esperitat de plaçanovitat", diu.

Etiquetes: festes de Sant Roc, fires i festes, barri gòtic

URL d'origen: https://xarxanet.org/cultural/noticies/les-festes-de-sant-roc-preservar-el-passat-donar-futur-al-barri